

Med känsla för staden

Londons mjuka grå. Berlins grönska eller "den vita staden": Lissabon och Helsingfors vid havet. Stockholms färger är grått, blått och grönt. Grått som i sten och betong, blått som i vattnet, grönt som i parker och skogar.

– Stockholm är internationellt sett en mycket grön stad, och unik med sina öar och vatten, säger Elisabeth Rosenquist Saidac, Stockholm stads nya stadsträdgårdsmästare.

TEXT **PETTER EKLUND** FOTO **ANNA RUT FRIDHOLM**

”Det var andra tider, med pennor och penslar. Jag laverade Långholmen med akvarellfärg. Alla ritningar ritades med tuschpennor och jag skrev examensarbetet med skrivmaskin.”

Det är full fart i arbetsrummet på Tekniska nämndhuset på Kungsholmen. Bakom Elisabeth, på en väggtavla, myllrar blå, gröna och grå prickar. Omslaget till en dokumentation av stadens parkområden växer fram. Grått är också asfaltbandet hon ser utanför sitt fönster. Längs Klara sjö går den första cykelbanan genom city, ett obrutet stråk från Slussen till Solna anlagt i mitten av 90-talet, mitt i lågkonjunkturen. Elisabeth var då landskapsarkitekt på Vägverket.

– Vi ritade in smågatsten på tvären för att markera att man ska bromsa in vid övergångsställen.

Det var nytt med cykelstråk då, och fokus låg på trafiksäkerhet.

– Allt går i vågor, jag känner igen mycket i dagens dialoger om säkra skolvägar och annat.

Elisabeth är själv flitig cyklist från hemmet på Gärdet till jobbet på Kungsholmen.

– Det ska vara mycket snö innan jag ställer in cykeln. Jag cyklar för att det är ett effektivt och smart kommunikationssätt och för njutningen i att cykla.

Det är med grå, blå och gröna stadsinslag som Elisabeth ska leda arbetet med att vårda och förnya den offentliga miljön i Stockholm. På Park- och stadsmiljö, en del av Trafikkontoret, har man ansvar för det befintliga parkbeståndet: gaturum och gatuträd och de offentliga platserna i staden. Man har också ansvar för nyinvesteringar i mindre skala, som parker och lekplatser.

– Vi byter till exempel ut gatuträd och planterar nya. Det är också stort fokus på nya cykelbanor.

Det gäller att förvalta Stockholms miljö och ta fram riktlinjer för de gröna strukturerna.

– Den stora utmaningen är tillväxten och bostadsbyggandet.

Staden har ett stort grönt arv att förvalta. Det ekar av klassiska arkitekter som Holger Blom (1906-1996) legendarisk stads-trädgårdsmästare mellan 1938 och 1971. Han skulpterade suveränt det nya Stockholms grönområden, men ritade även en av stadens verkliga mötesplatser, Svampen på Stureplan. Det finns en särskild känslighet i Stockholms parker. Alla har olika karaktär och tempo, från Humlegårdens mjuka, silande grönska, till Kungsträdgårdens stramhet, byggd för att klara stora folksamlingar. Det finns även starkt specialiserade parker, som Högdalens skatepark i betong eller Järva friområde, med unik och orörd skogs- och narturmark på tunnelbaneavstånd från city.

– Vattnet och de gröna strukturerna har vi omkring oss överallt. Men det är lätt att bli hemmablind. Det gäller att stanna upp, se, uppskatta och nyttja grönområdena, säger Elisabeth.

Människorna i staden måste påminnas om det unika och uppmuntras mer till att använda grönområdena.

– Det är få som utnyttjar Nationalstadsparken på Djurgården, en fantastisk tillgång, som till stor del gränsar till innerstaden.

Ett sentida projekt som Elisabeth är förtjust i är Norra Djurgårdsstaden med sitt starka miljöprogram. Ett annat projekt som

ligger henne nära är upprustningen av Brunkebergstorg, det gamla paradtorget som förvandlades till ett dystert blåshål.

– Där finns ju också Riksbankshuset, en av de allra stiligaste stenfasaderna i staden. Platsen ska nu leva upp med kaféer och restauranger, nya hotell och evenemang. Vi vill arbeta med gedigna markmaterial, för känslan och för hållbarhet över tid.

– För mig är sten något gediget. Jag är en stor förespråkare för att man ska använda granit i markbeläggningar. Det är en dyr initialkostnad men det är långsiktigt hållbart och dessutom återanvändningsbart. Man kan faktiskt plocka bort kullersten och använda den igen. Det är svårt med betong.

I dag väljer många småbarnsfamiljer att stanna i innerstaden. Tidigare generationer drog sig gärna utåt förorterna när barnen kom, man längtade efter ”en grön plätt”. Till sammans med den stora inflyttningen från landet ökar trycket på skolor, dagis och på parkerna, där slitaget ökat enormt.

– Det är väldigt trevligt för stadens puls och utveckling att folk väljer att stanna. Nu börjar det bli lika mycket barn i innerstaden som förr i tiden. Utmaningen för oss är att hitta former för att underhålla och restaurera så att parkerna klarar trycket.

Hur ska balansen mellan grått, blått och grönt och människornas alla färger kontrolleras och skötas om? Elisabeth blir något vag. Det finns heller ingen standardlösning, inget exakt svar.

– Man måste ge och ta. När grönområden måste förtätas ska vi hitta den bästa lösningen med grönska och nya bostäder, utan att inskränka allt för mycket på de redan boendes miljö.

Sista meningen rymmer hela problemet; alla goda idéer, klokhet, förhandlingar, överklaganden, konflikter och nya lösningar när det gamla möter det nya. Det krävs framförallt ett enormt tålamod med alla komplexa, tidsödande processer.

Var finns Elisabeth Rosenquist Saidacs egen drivkraft och övertygelse? Hur föddes passionen för staden som har drivit henne genom åren?

I botten finns en dubbel kärlek: till både staden och landsbygden. Hennes mamma kom från Hälsingland och pappans släkt hade trädgårdsmästeri i Skåne.

– Jag har varit mycket på landet i mitt Nianfors, ett gammalt bruks- och flottningssamhälle omgivet av väldiga skogar. Jag älskar det men jag gillar också staden. Det är inte antingen eller.

Hon föddes mitt i Stockholm på Banérgatan. Familjen flyttade efter några år till Kampementsgatan, de fem vita hus som byggdes i början av sextioåret på högt belägen, oexploaterad mark vid Gärdet. Alvar Aalto hade deltagit i en stadsplanetävling om området och vunnit, men hans förslag genomfördes aldrig. Husformerna återanvändes, men med annat innehåll, ritade under ledning av Lars Bryde, en skicklig planlösare som var verksam under hela Miljonprogrammet.

”Det vi skapar i dag ska inte bara gälla oss utan också kommande generationer. Det jag gör är för framtiden. Det är en av mina starkaste utgångspunkter. Som exempelvis natursten, den är beständig.”

Bland de ljusa huskropparna mötte Elisabeth den moderna stadens skala.

– Det var ett barnrike i början av 60-talet. När vi flyttade in var balkongerna inte ens klara. Det som är fantastiskt med husen är ljuset, med ljusinsläpp var du än bor.

Området bröt mot den gamla Gärdetstrukturen med smågatsten och mycket förgårdsmark. Parkeringsgaraget låg under husen och det var betong överallt.

– Många 35 x 35-plattor, klart man präglas av dem.

Den dynamiska modernismen har också gett henne en optimistisk bild av stadslivet. Hon har aldrig velat flytta från staden och ville också att barnen skulle växa upp i den.

– För mig är staden trygg och hemma.

När Elisabeth väl började fundera på arkitekturketen valde hon till slut landskapsarkitekt. Skälet var att det arbetet innehöll en dimension till, det gröna var mer levande.

– Just barndomens gröna, det konstnärliga och viljan att skapa goda miljöer för människor har varit min drivkraft.

Hon pluggade två år på Sveriges lantbruksuniversitet i Ultuna i Uppsala, sedan tre år på Alnarp i Skåne. I början av 80-talet praktiserade hon på just Tekniska nämndhuset. Hon jobbade med Långholmen och planer på en evenemangsplats, och minns sin färgläggning av en stor bild över hela ön.

– Det var andra tider, med pennor och penslar. Jag laverade Långholmen med akvarellfärg. Alla ritningar ritades med tuschpennor och jag skrev examensarbetet med skrivmaskin.

Efter examen 1986 började Elisabeth på lilla Landskapsarkitektkontor Bauer & Karon. Det var högkonjunktur.

– Vi jobbade med projekt som World Trade Center, Sturegallerian och SAS Frösundavik.

Elisabeth är även utbildad detaljprojektör med koll på nivåerna där materialen verkligen möter människorna, i mark- och växtmaterial, galler, lyktstolpar etcetera.

– Det är en fördel att även ha arbetet i det lilla. Detaljerna är

viktiga för dem som ska bo i områdena. Och det viktigaste av allt, att man ska tycka om sitt närområde. Det gäller att ha förståelse för de boende, att tidigt inleda en dialog och lyssna.

I början av 1990-talet kom lågkonjunkturen.

– Ena dagen var det fullt upp på kontoret, nästa fanns inte ett enda pågående projekt. Allt hade bromsats. Det enda som levde vidare var infrastrukturuppdragen, ett klassiskt sätt att hålla grytan sjudande genom lågkonjunkturer.

Elisabeth fick jobb som arkitekt på Vägverket, med ansvar för Stockholmsregionen, där hon arbetade till 2001.

– Det var en rolig period. Jag och mina arkitektkolleger byggde verkligen upp något inom vägarkitektur. Jag träffade fantastiska vägutformare, projektledare och erfarna tekniker.

Elisabeth arbetade med många av infarterna till Stockholm, E4:n norr och syd, Väg 73, Värmdövägen, E 18 och Tranebergsbron. När hon senare blev konsult hos Ramböll var hon med om att projektera Norra länken, trafikplats Värtan och Frescati, trafikplats Lindhagen och jobbade som arkitekt och beställarstöd för Förbifart Stockholm, delen Kungens kurva och Lovön. Elisabeth ger platserna och trafikflöden ett uttryck.

– Jag har jobbat nästan 20 år med väg 73.

Elisabeth kommer närmast från just Ramböll. Hon jobbade 14 år som konsult och enhetschef för en landskaps- och planerhet för Stockholm och Eskilstuna.

– Det blev många roliga projekt som Norra Djurgårdsstaden, där vi bland annat gjorde utrustningsprogrammet för stadsdelen.

Vårt möte närmar sig sitt slut. ”Stadsträdgårdsmästare” låter trevligt, ett skönt gammaldags ord som har klarat sig från något abstrakt engelskt påhitt. Elisabeth Rosenquist Saidac dröjer vid sin uppgift som hon ser i ett längre perspektiv än bara nästa park, torg eller cykelbana. Hon ser grönskan och staden som ett arv att föra vidare:

– Det vi skapar i dag ska inte bara gälla oss utan också kommande generationer. Det jag gör är för framtiden. Det är en av mina starkaste utgångspunkter. Som exempelvis natursten, den är beständig. ■